

Α. Παπαδόπουλος
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑΙ ΛΕΞΕΙΣ ΑΘΗΣΑΥΡΙΣΤΟΙ

Πρὸ ἱκανῶν ἐτῶν ἐγράψαμεν εἰς τὴν Ἀθῆνᾶν¹ περὶ τῶν *λειτουργικῶν δρων* τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐξητάσαμεν αὐτοὺς κυρίως ἀπὸ γλωσσικῆς ἀπόψεως. Ἡ σημασία των μᾶς ἀπησχόλησεν ἐφόσον ἦτο ἀναγκαία διὰ τὴν κατανόησιν τοῦ σχηματισμοῦ των. Εἰς τὴν ἔρευναν ἐκείνην ἠθέλησαμεν νὰ ἐξάρωμεν τὴν γλωσσοπλαστικὴν δύναμιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τὴν δημιουργίαν λέξεων διὰ παραγωγῆς καὶ συνθέσεως, συμπλήρωμα δὲ ἐκείνης εἶναι ἡ παροῦσα μελέτη μετὰ τὴν ἐξῆς διαφοράν. Ἐκείνης μὲν αἱ λέξεις δὲν εἶναι ὄλαι νέαι, ἀλλ' αἱ πλείοται, καὶ πολλαὶ ἔχουν ἀποθησαυρισθῆ ὑπὸ τοῦ Δουκαγγίου, ἐνῶ τῆς παρούσης πᾶσαι εἶναι ἀθησαύριστοι. Εἰς τὰ ἐν χρήσει λεξικά, Ἐθναυρόν καὶ Liddell-Scott-Κωνσταντινίδην, περιελήφθησαν λέξεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλώσσης, ὅσαι συνήθως ἀπαντῶνται καὶ εἰς τὰ συγγράμματα τῶν θεολόγων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους παρέλαβαν καὶ οἱ ὑμνογράφοι, ἠγνοήθησαν δὲ αἱ λέξεις, τὰς ὁποίας ἔπλασαν αὐτοὶ οἱ συνθέται τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων καὶ εὐχῶν.

Διὰ τῆς παρουσίας μικρᾶς συναγωγῆς ἀθησαυριστῶν μέχρι τοῦδε λέξεων θέλει ἀποδειχθῆ ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ γλῶσσα δὲν πρέπει ν' ἀγνοῖται ἢ νὰ παραμελῆται εἰς τὴν λεξικογραφίαν. Εἶναι ἀναγκαία ἡ συστηματικὴ μελέτη αὐτῆς ὄχι μόνον ὡς πρὸς τὰς νέας λέξεις, ἀλλὰ καὶ τὰς νέας σημασίας, αἱ ὁποῖαι ὡσαύτως ἀποτελοῦν σπουδαῖον κεφάλαιον τῆς δημιουργικῆς δυνάμεως μιᾶς γλώσσης.

Πηγαὶ τῆς μελέτης μας εἶναι οἱ ὕμνοι, αἱ εὐχαὶ καὶ οἱ λεγόμενοι *στίχοι*, ἧτοι ἐπιγράμματα εἰς ἁγίους προτασσόμενα τῶν συναξαρίων².

1. Τόμ. 40 (1928) σελ. 60-87.

2. Ἐπειδὴ ἡ παραπομπὴ εἰς ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα ἔχουν διάφορους τύπους ἐκδόσεων, δὲν εἶναι δυνατὴ κατὰ τὸν καθιερωμένον τρόπον, ἐδηλώσαμεν μόνον τὰ ὀνόματα τῶν βιβλίων Παρακλ.=Παρακλητικὴ ἢ ὀκτώηχος, Πεντηκ.=Πεντηκοστήριον, Τριψδ.=Τριψιδιον. Εἰς τὰ Μηναῖα τὰ περιέχοντα τὰς ἀκολουθίας τῶν ἁγίων καὶ ἐορτῶν δεσποτικῶν καὶ θεομητορικῶν παραπέμπομεν κατὰ ἡμερομηνίας τῶν ἐορτῶν, εἰς τὰς ἀκολουθίας τῶν ὁποίων ἀπαντοῦν αἱ περὶ ὧν πρόκειται λέξεις. Ἄλλαί τινες παραπεμπτικαὶ βραχυγραφίαι εἶναι εὐνόητοι.

Τὰς λέξεις τὰς κατατάσσομεν ἀδρομερῶς εἰς δύο ομάδας, τὰς παρὰ γώγους καὶ τὰς συνθέτους.

Αἱ παρὰ γώγοι εἶναι ἢ ἀπλαῖ σχηματιζόμεναι διὰ καταλήξεως παραγωγικῆς ἢ παρασύνθετοι ἢ παραγωγοσύνθετοι, δηλ. ἐν τῇ παραγωγῇ συντιθέμεναι, ὡς ἐκπελματῶ, ἐνοικηματικός, καταφωσφορῶ, περὶ ὧν ἐν συνεχείᾳ. Οὕτω ἔχομεν:

Ἀδαμιαῖος, ὃ ἐκ τοῦ Ἀδάμ καταγόμενος, «ἠλευθέρωσας Ἀδαμιαῖον γένος ἐκ τῆς τυρανίδος» (Πεντηκ.).

ἀδειλάνδρως, ἀφόβως, ἀπτοήτως (5 Ἰανουαρ.).

ἀδιάφλεκτος (ἐκ τοῦ ἀρχαίου *διαφλέγω*), ὃ μὴ καιόμενος, ἀφλεκτος (24 Αὐγούστ.).

ἀειζωιορροφία (ὡς ἀπὸ ἐπίθ. *ἀειζωιοτρόφος*), παντοτεινὴ, αἰωνία τροφή, «ὃ σπείρων θλίψεις νηστείας μετὰ δακρύων οὗτος χαρᾶς δέξεται δράγματα ἀειζωιορροφίας» (Παρακλ.).

ἀιδιοῦμαι (ἐκ τοῦ ἀρχαίου *αἰδῖος*), γίνομαι αἰώνιος, «τὸ εἰς αἰῶνας ἀιδιούμενον εἰληφας κλέος» (9 Ἰανουαρ.).

αἰσχρονομία (ὡς ἀπὸ ἐπίθ. *αἰσχρονοῦς*), αἰσχρὸς διαλογισμὸς (Κανὼν εἰς φύλακα ἄγγελον).

ἀλληλοτροπῶς (ἀπὸ τὸ μεταγενέστερον *ἀλληλότροπος*), κατὰ τρόπους διαδεχομένους ἀλλήλους (21 Αὐγούστ.).

ἀξιολογῶ (ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον *ἀξιόλογος*), κρίνω ἢ ὑμνῶ ἐπαξίως.

ἄπαρκος (ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον *ἀπαρκῶ*), ὃ μὴ ἐπαρκῆς, «ἅπαντα τὸν βίον μου ἐν ἀμελείᾳ διάγων πρὸς τὸ τέλος ἔφθασα ἄπαρκος ὃ δειλαιὸς πονηρῶν πράξεων ἐπιφέρων μόνον φορτίον δυσβάστακτον» (Παρακλ.). Τὸ πλήρες νόημα τοῦ ἐπιθέτου εἰς τὸ παρατεθὲν χωρίον εἶναι ὃ μὴ ἐπαρκῆς εἰς ἀρετὴν, εἰς ἔργα ἀρετῆς. Ἐσχηματίσθη δὲ τοῦτο ἀπὸ τὸ *ἀπαρκῶ*=εἶμαι ἀρκετός, ἀρκῶ, χωρὶς σύνθεσιν μετὰ τὸ στερητικὸν *α*, διότι τότε θὰ εἶχαμεν *ἀνάπαρκος*. Οὕτω ἀποδεικνύεται ὡς μεσαιωνικὸν τὸ φαινόμενον τοῦ λεγομένου νόθου στερητικῆς *α* ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ, ὅπερ εἶναι αὐτὸ τὸ ἀρκτικὸν *α* τοῦ ἐξ οὗ παράγεται τὸ ἐπίθετον ῥήματος προσλαμβάνον σημασίαν στερήσεως μόνον διὰ τῆς προπαροξυτονίας¹.

Ἀραβιανός, Ἀραβικός, «Ἀραβιανὸν γένος» (Τριψδ.) **Ἀραβιανός** κύριον ὄνομα εἰς τὸν Ἐθναυρόν.

1. Περὶ τοῦ φαινομένου ἐπραγματεύθη ὁ ἀείμνηστος *Γεώργιος Χατζιδάκας*, Μεσαιων. καὶ Νέα Ἑλλην. 1, 138 καὶ Ἐπιστ. Ἐπετ. Πανεπ. 9 (1912) σελ. 50. Ἰδ. καὶ Λεξικὸν τῆς Νέας Ἑλληνικῆς *α* στερητ. 2α.

ἀρμομελοτομοῦμαι (ὡς ἀπὸ οὐσιαστ. **ἀρμομελοτόμος**), κόπτομαι τοὺς ἄρμους καὶ τὰ μέλη, διαμελίζομαι (27 Νοεμβρ.).

βραβευτήριον (ἐκ τοῦ ἀρχαίου **βραβεύω**), ὄργανον βραβεύσεως, «χαῖρε· καλῶν πολλῶν βραβευτήριον» (Χαιρετισμ.).

δισεύω (ἐκ τοῦ ἀρχαίου **δίσ**), διπλασιάζω κυρίως, ἀλλὰ σχετικῶς πρὸς τὸν χρόνον, ὅτε λέγεται ὁ ὕμνος, εἰς τὸν ὁποῖον εὐρίσκεται τὸ ρῆμα «Κύριε, κατεύθυνον ἡμᾶς τὴν νηστείαν δισεύοντας» καὶ εἶναι οὗτος ἡ Δευτέρα τῆς δευτέρας ἑβδομάδος τῆς Τεσσαρακοστῆς τὸ ρῆμα σημαίνει διανύω τὴν δευτέραν ἑβδομάδα τῆς νηστείας.

δυσωδικός, ἐκ τοῦ **δυσώδης** πρὸς τὸ ὁποῖον καὶ συνωνυμῆ πλήρωσ, «δαιμόνιον δυσωδικόν» (Ἐξορκισμ. Μ. Βασιλ.).

ἐκπευματῶ (ἀπὸ τὸ **ἐκ** καὶ τὸ **πέλυμα**), ἀφαιρῶ τὸ πέλυμα ἢ γδέρνω τὸ δέρμα τοῦ πέλυματος. Ἡ λέξις ἀπαντᾷ εἰς τὸ συναξάριον τοῦ ἁγίου Μηνᾶ (10 Δεκεμβρ.) «ὃς [ἐπαρχος] τὸν ἅγιον παρασησάμενος τῷ ἑαυτοῦ βήματι, ἐπεὶ οὐκ ἐπειθεν, ἀλλ' ἀντιλέγοντα τοῦτον ἐώρα, πρῶτον μὲν ἐκπευματοῖ τοὺς πόδας καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκόπτει καὶ τὴν γλῶτταν τέμνει», ἀπαντᾷ δὲ καὶ εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ «μάρτυς παναοίδιμε Μηνᾶ, ἐκπευματιζόμενος καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκεντούμενος» καὶ «Μηνᾶ θαυμαστέ, ἐκπευματοῦσαι καὶ τὴν κάραν τοῦ τυράννου συντριβεῖς ἐρεΐδων τοὺς πόδας σου εἰς ἀσφαλῆ μαρτυρίου δόδον». Εἰς τὸν Σουΐδαν ἀπαντᾷ ἀπλῶς **ἐκπευματῶσαι** ἄνευ ἐξηγησίας, ὅπερ ἀναγράφον ὁ Ἰησοῦς ἐπιφέρει τὰ ἐσφαλμένα «putatur significare plantas pedis atterere».

ἐλεφαντίς, ἡ νόσος ἐλεφαντίας.

ἐνοικηματικός (ἀπὸ τὸ **ἐν** καὶ τὸ **οἶκημα**), ὁ ἐνοικῶν που, «ἐνοικηματικὸν δαιμόνιον» (Ἐξορκισμ. Μ. Βασιλ.).

ἐπταπλαρίθμως (ἀπὸ τὸ ἀμάρτυρον ἐπίθετον **ἐπταπλάριθμος**), ἐπταπλασίως, ἐπίγραμμα «ἐπταπλάριθμως συντεθειμένον φέρει | τὸν ἕξ ἀριθμὸν τετιμημένη φάλαγξ, | τεσσαράκοντα κάρηνα δυοῖν ἕμα ἕκτη ἐτήθη» (6 Μαρτ.).

ἐπταπλασιωτέρως, πλειστάκις, «τὴν ὄφρυν ἐκείνων κατασπῶσιν ἐπταπλασιωτέρως» (11 Ὀκτωβρ.).

εὐφημικός (ἀπὸ τὸ **εὐφημος**), ὁ εὐφημα λέγων, ὁ εὐφημῶν, ὁ ἀνυμνῶν, «στόμα εὐφημικόν» (1 Ὀκτωβρ.).

θαμβητικῶς (ὡς ἀπὸ ἐπίθ. **θαμβητικός**), μετὰ θαυμασμοῦ, «τί βλεφαρίδας ὑποῦτε καὶ θαμβητικῶς τὸ ἀόρατον ὁρᾶτε;» (Πεντηκ.).

θεομιμήτως (ὡς ἀπὸ ἐπίθ. **θεομιμητός**), κατὰ μίμησιν τοῦ Θεοῦ (Καν. εἰς φύλακ. ἄγγελον).

θεοτοκία, ἡ ιδιότης τῆς θεοτόκου ἢ τὸ τίκειν Θεόν, «μὴ ἐρεῦνα τὰ βάθη τῆς θεοτοκίας μου, τοῦτο πανάληθες, ὑπὲρ δὲ ἀνθρώπινον νοῦν ἢ κατάληψις» (Τριῶδ.).

ιεροτύπος (ἐκ τοῦ ἐπίθ. **ιερότυπος**—ὁ ἔχων τύπον ἱερόν), κατὰ τρόπον μυστηριωδῶς συμβολικόν, «ἱερομύστης ὁ Ἀβραάμ γενόμενος ἱεροτύπος τὸν ποιητὴν πάντων τρισὶ μὲν ὑποστάσεσιν ὑπεδέξατο, τῶν δὲ τριῶν ὑποστάσεων κράτος ἐνιαῖον ἐγνώρισεν» (Παρακλ.).

Ἰορδάνειος, ὁ τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνου, «Ἰορδάνειον ρεῖθρον» (Ἄκολ. Μ. Ἁγιάσμ.).

Ἰσμαηλίτης, ὁ τοῦ Ἰσμαήλ, Ἰσμαηλιτικός, «Ἰσμαηλίτης λαός». Μαρτυρεῖται τὸ ἔθνικόν Ἰσμαηλίται, οἱ κάτοικοι τοῦ Ἀραβικοῦ χωρίου Ἰσμαήλα.

Ἰσραηλίτης, Ἰσραηλητικός, «Ἰσραηλίτης λαός» (Παρακλ.).

καλλοποιία (ἀπὸ τὸ μεταγενέστερον **καλλοποιός**—ὁ παράγων κάλλος), ὠραιότης, «ὠραιωθέντες καλλογαῖς τῆς πρώτης καλλοποιίας καὶ φανέντες ἀπλανεῖς ὡς φωστῆρες οὐρανῶσατε Χριστοῦ τὴν ἐκκλησίαν» (Πεντηκ.).

καλοφρονίζω (ἀπὸ τὸ **καλόφρων**—εὐφρων), δίδω καλὴν φρόνησιν, «τὸ τεχθὲν παιδίον εὐλόγησον, συνέτισον, σωφρονίσσον, καλοφρονίσσον» (Εὐχολ.).

καταφωσφορῶ (ἀπὸ τὸ **κατὰ** καὶ **φωσφόρος**), φωτίζω, «καταφωσφορῶν φωταυγία μυστικῆ τῶν χρυσῶν δογμάτων σου τοὺς φωτισθέντας ἅπαντας» (27 Ἰανουαρ.).

κουφιοδρομῶς (ἀπὸ τὸ ἀμάρτυρον ἐπίθετον **κουφιοδρομος**, ὅπερ προϋποθέτει **κούφιος** παρὰ τὸ ἀρχαῖον **κοῦφος**—εὐκίνητος), εὐπετῶς, εὐκινήτως, ταχέως, ἐπίγρ. «συσταδιοδρομοῦσιν ἀθληταὶ δύο | ξίφοις δραμόντες στάδιον κουφιοδρομῶς» (26 Αὐγούστ.).

κρυπτήρ, κρύπτη, κρυψών, «ἡ γῆ τοὺς κρυπτῆρας ἀνακαλύπτει Ἀδάμ τὴν κατάβασιν ὡς γνωσθῆναι καὶ τὴν αὐτὴς ἀνάβασιν» (Πεντηκ.).

κρυπτοφανῶς (ὡς ἀπὸ ἐπίθ. **κρυπτοφανής**), παράδοξον ἐπίρημα περιέχον ἔννοιαν δεξιμῶρον ἐν τῷ ὕμνῳ «τὸ σχῆμα διαμείψασα κρυπτοφανῶς ἐσκήνωσας μέσον ἀνδρῶν μοναζόντων, νύμφη Χριστοῦ Θεοδώρα» (11 Σεπτεμβρ.), ἦτοι κρύπτουσα τὸ γένος σου ἕξησες φα-

1. Ἄν γίνῃ ποτὲ μία κατ' ἐπιλογὴν συναγωγὴ καὶ ἐκδοσις τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιγραμμάτων, ἢ Ἑλληνικὴ φιλολογία θὰ πλουτισθῇ διὰ νέας Ἀνθολογίας, ἢ ὁποία δὲν θὰ ὑστερῇ τῆς ἀρχαίας.

νερά ὡς ἀνήρ μεταξύ ἀνδρῶν. Πρόκειται περὶ τῆς ἁγίας Θεοδώρας, ἡ ὁποία ἐμόνασεν ὡς ἀνήρ ἐν μονῇ ἀνδρική.

λαμπαδοφεγγῶ (ὡς ἀπὸ ἐπίθ. **λαμπαδόφεγγος** ἢ **λαμπαδοφεγγής**), φωτίζομαι, «λαμπαδοφεγγεὶ πᾶσα ἡ κτίσις ἄνωθεν» (Ἀκολουθ. Μ. Ἁγιασμ.).

λιθοκτονίζω (ἀπὸ τὸ **λιθοκτονία**=θάνατος διὰ λιθοβολισμοῦ), φονεύω, «λιθοκτονίσασα τὸ σῶμα κακουργίας» (Τριψδ.).

Μωσαϊκῶς, κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Μωϋσῆ, «ἔδω Μωσαϊκῶς ᾗδὴν ἐπινίκιον» (Πεντηκ.).

νεκρωτής (ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον **νεκρῶ**), ὁ νεκρῶνων καὶ μεταφορικῶς ὁ καταργῶν, «νεκροὶ διὰ σοῦ ζωοποιοῦνται, θανάτου γὰρ τὸν νεκρωτὴν ἐβάστασας» (Χαιρετισμ. Σταυρ.).

νηπιοφρόνως (ἀπὸ τὸ μεταγενέστερον **νηπιόφρων**), ἀνοήτως, μωρῶς (26 Σεπτεμβρ.).

ὄλετήριον (ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον **ὄλετήρ**), ὄργανον, μέσον καταστροφῆς (3^ο Οκτωβρ.).

ὀπισθόχειρα (ἀπὸ τὸ μεταγενέστερον **ὀπισθόχειρο**), μὲ τὰς χεῖρας δεμένας ὀπίσω, ἐπίγρ. «ὀπισθόχειρα σχοινοῖς στρεβλουμένην | ἐμπροσθίως φλέγουσι τὴν Ἀκυλίαν» (7 Ἀπριλ.).

οὐρανοφοίτως (ἀπὸ τὸ **οὐρανόφοιτος** ἢ **οὐρανοφοίτης**), μέχρις οὐρανοῦ, «τὸν οὐρανοφοίτως αἰρόμενον τῶν θεωριῶν πτέρυξι θεαίαις» (5 Ἰουλ.).

παιδοτοκῶ (ἀπὸ τὸ μεταγενέστερον **παιδοτόκος**), γεννῶ παιδί, «πῶς παιδοτοκεῖς καὶ ἀγνοεῖς ὄλως πείραν ἀνδρός;» (Τριψδ.).

παικτῶς (ἀπὸ τὸ **παικτός**=ἀρμόδιος πρὸς παιγνίδιον ἢ ἀπὸ τὸ **παίκτης**), ἐμπαικτικῶς, χλευαστικῶς, «σὲ δὲ οἱ ἄνομοι, Χριστέ, περιέβαλον παικτῶς πορφύραν καὶ στέφανον» (Τριψδ.).

πεζοποντοπορῶ (ὡς ἀπὸ οὐσιαστ. **πεζοποντοπόρος**), πορεύομαι πεζὸς διὰ τοῦ πόντου, τῆς θαλάσσης, «ὥσει τεῖχος ἐπάγη ἑκατέρωθεν ἕδωρ λαῶ πεζοποντοποροῦντι» (Παρακλ.). Τοῦτο δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ καὶ ὡς σύνθετον ἀπὸ τὸ **πεζὸς** καὶ **ποντοπορῶ**.

πεποθημένος, ἀγαπητός, προσφιλής, «ξέυγος Χριστοῦ πεποθημένον» (28 Ἰουν.).

πιμπρῶ (ἀπὸ τὸ **πίμπρημι** καθὼς ἀπὸ τὸ **ἐμπίμπρημι** τὸ μαρτυρούμενον **ἐμπίμπρῶ**), πυρπολῶ, φλέγω, καίω, «ᾧφθης λαμπὰς πολύφωτος πιμπρῶσα πᾶσαν πλάνην πολύθεον» (7 Ἀπριλ.) καὶ «κόπτομαι τὰ σπλάγγνα καὶ τὴν καρδίαν πιμπρῶμαι» (1 Μαρτ.).

πλουσιωτάτως, πλουσιοπαρόχως (Τριψδ.).

πλουτιστής, ὁ παρέχων πλοῦτον, ὁ καθιστῶν τινα πλούσιον, «χαίροις, σταυρέ, πλουτιστὰ πενήτων» (Χαιρετισμ. Σταυρ.).

ποιμαντικῶς (ἀπὸ τὸ μεσαιωνικὸν ἐπίθ. **ποιμαντικός**), ὡς ποιμὴν, «ποιμαντικῶς διατρέψας» (3 Σεπτεμβρ.).

ποταμίζω, πλημμυρῶν παρασύρω, καταποντίζω, ἐξαφανίζω, «νεφέλη καθωράθη τὸν ἐκούσιον ὄμβρον φέρουσα ἐκ τῶν πηγῶν τῆς χάριτος καὶ τρυφῆς τὸν χειμάρρους ποταμίζουσα» (11 Ἰουν.) Ἡ φράσις «τρυφῆς χειμάρρους»=τρυφή χειμαρρώδης, μεγάλη, ἀκατάσχετος.

προσημάντωρ, ὁ προσημαίνων, ὁ προαγγέλλων, «ὁ ἔνδοξος πρόδρομος τῆς παρουσίας Χριστοῦ, τῆς μετανοίας ὁ μεγαλόφωνος προσημάντωρ» (24 Ἰουν.).

πυρσολαμπῶ (ἀπὸ τὸ παλαιὸν **πυρσολαμπής**), λάμπω ὡς πυρσός, «πυρσολαμπεὶ Χριστὸς εἰς σωτηρίαν» (Πεντηκ.).

πυρσοφανῶς (ἀπὸ τὸ μεσαιωνικὸν **πυρσοφανής**), λαμπρῶς, ἐκλάμπρως, περιλάμπρως, «ὁ φθόγγος τῶν Ἀποστόλων πυρσοφανῶς διῆλθε τὴν οἰκουμένην» (29 Ἰουν.).

σαββατούρησις (ὡς ἀπὸ ῥήματος **σαββατουργῶ**), ἔργον ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου, «σαββατούρησιν καινουεγὸν διαπραξέας» (Πεντηκ.).

συναντικός, συναντώμενος, «δαιμόνιον συναντικόν» (Ἐξορκισμ. Χρυσοστ.).

σωματωδῶς, ἐν σώματι, σωματικῶς, «ἦσε προφητῶν πνευματέμφορον στόμα | σὴν σωματωδῶς, ᾧ μέδον, ἐνδημίαν» (Πεντηκ.).

τρισότης, τριπλῆ ὑπόστασις, «ἡ τρισότης τῆς ὑπερθέου τριάδος» (17 Σεπτεμβρ.).

τριτί, τρισῶς, «τριτί εὐμοίρησεν ὄρων τὴν χάριν, ὅπως ὑπεμψήνειε τρεῖς ὑποστάσεις» (Πεντηκ.).

Τριχινᾶς (ἀπὸ τὸ **τριχίνος**), οὕτως φέρεται εἰς τὸ συναξάριον ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Τριχινᾶς «ὡς αἰεὶ διάγων ῥάκεσι τριχίνοις τὸ σῶμα καλύπτων» (20 Ἀπριλ.).

τύπημα (ὡς ἀπὸ **τυπτῶ**), πλῆγμα, κτύπημα, «ἐν χερσὶ ληστῶν περιπεσόντι καὶ τυπτήμασιν ἡμιθανεὶ καταλειφθέντι» (Τριψδ.).

Φαραωνίτις, ἡ ἀνήκουσα εἰς τὸν Φαραῶ, «Φαραωνίτις στρατιὰ» (Παρακλ.).

φωτουργαῖος (ἀπὸ τὸ **φωτουργός**), ὁ γεννῶν, ὁ παράγων φῶς, «φωτουργαία πηγὴ πάσης φωτοδοτίδος αὐγῆς» (Παρακλ.).

χευσογραφικός (ἀπὸ τὸ μεσαιωνικὸν **χευσογραφία**), ὁ ἀνήκων εἰς τὴν χευστὴν γραφὴν, ὁ χευσοῖς γράμμασι γραμμένος, «βίβλοι χευσογραφικοὶ» (13 Νοεμβρ.).

ψευδολατρῶ (ἀπὸ τὸ **ψευδολάτρης** = ὁ ψευδεὶς θεοὺς λατρεύων), λατρεύω ψευδῶς, «τοῖς κτίσμασι ψευδολατρεῖν τὸν κτίσαντα ἐγκαταλιπόντες» (Τριῳδ.).

ὠραιότητος, ὠραιότατα, «ὄν ἀπεκύησας Χριστὸν ὠραιότητος ἐκ νεκρῶν λάμπαντα» (Πεντηκ.).

**

Τὴν πολυπληθεστέραν τάξιν ἀποτελοῦν αἱ σύνθετοι λέξεις. Καὶ αὐταί, καθὼς καὶ αἱ παρόμοιαι πάσης περιόδου τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπὸ τῆς πρώτης ἱστορικῆς ἐμφάνισεως μέχρι σήμερον, μαρτυροῦν τὴν ἀξιοθαύμαστον ἰκανότητα αὐτῆς εἰς τὴν σύνθεσιν.

ἀγιόλεκτος, ὁ ἐξ ἁγίων ἀπαρτισθεὶς, «ἀγιόλεκτος συνασπισμὸς μαρτύρων» (6 Μαρτ.), «ἀγιόλεκτον στρατεύμα μαρτύρων» (Τριῳδ.).

ἀγιόπρωτος, ὁ πρῶτος ἐν ἁγίοις, «τὴν ἀγιόπρωτον καὶ ἀμίαντον κόρην» (Τριῳδ.), «ἀγιόπρωτε σεμνή, ἐγκώμιον οὐσα τῶν οὐρανίων ταγματίων, Ἀποστόλων ὑμνωδία, Δέσποινα» (Παρακλ.).

ἀγιότευκτος, ὁ τευχθεὶς, ὁ κατασκευασθεὶς ὡς ἅγιος, «ἀγιότευκτος ὑπάρχεις ναὸς Κυρίου, μάρτυς ἀθλοφόρε» (7 Σεπτεμβρ.).

ἀγλαόχρυσος, ὁ ἐξ ἀγλαοῦ χρυσοῦ πεποιημένος, ὁ λαμπρὸς ὡς χρυσός, «ἀγλαόχρυσος τράπεζα» (25 Αὐγούστ.).

ἀδελφάφρων, ὁ φρονῶν τὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἢ ὁ ἀδελφικὰ φρονήματα ἔχων, «τοὺς ἐν ἀγίῳ πνεύματι ὁμαίμονας καὶ κατὰ σάρκα ἀδελφάφρονας» (31 Ἰανουαρ.).

ἀδουλόνοισ, ὁ ἔχων νοῦν ὄχι δουλικόν, ἐπίγρ. «Ἐλευθέριος ὡς ἀδουλόνοισ φύσει | σπάθας θεωρῶν οὐκ ἐδουλοῦτο πλάνη» (15 Δεκεμ.).

ἀειζωοπάροχος, ὁ αἰεὶ ζωὴν παρέχων, «ἀειζωοπάροχος τρύφης παραδείσου» (Τριῳδ.).

ἀθλητομήτωρ, μητέρα ἀθλητοῦ, ἐπίγρ. «ἐν οὐρανοῖς σύνεστιν ἀθλητῆ τέκνω | ἀθλητομήτωρ καλλιτέκνος Εὐβοῦλη» (30 Μαρτ.).

αἰμοφάγος, αἰμοβόρος, σαρκοφάγος, «αἰμοφάγα πετεινά» (Καν. εἰς φύλακ. ἄγγελον).

ἀκανθόπλεκτος, ὁ ἐξ ἀκανθῶν πλεγμένος, «στέφος ἀκανθόπλεκτον» (Τριῳδ.).

ἀκτινοφωτοειδής, ὁ φῶς ἀκτινοβολῶν, «ἄγγελοι ἀκτινοφωτοειδεῖς» (Παρακλ.).

ἀμφιπατῶ, πατῶ, ἐπίγρ. «ὄγδοάτη, Πατάπτε, γλῶσς πέδον ἀμφιπάτησας» (8 Δεκεμβρ.).

ἀνθρακοφόρος, ὁ φέρων ἀνθρακα, «λαβὶς ἀνθρακοφόρος» (27 Ἰανουαρ.).

ἀνθυποδύομαι, ἐνδύομαι τι ἀντὶ ἄλλου τινός, «ὁ πορφύρας καὶ βύσσου ἄσβεστον πῦρ ἀνθυποδύς ὀδυνᾶται» = ὁ ἀντὶ πορφύρας καὶ βύσσου ὑποδύς ἄσβεστον πῦρ (Τριῳδ.).

ἀνοσιουργότροπος, ὁ ἔχων τρόπους ἀνοσιουργούς, ὁ μηχανώμενος ἀνοσίους τρόπους, ἀνόσια μέσα, «ἡ ἀνοσιουργότροπος μήτηρ τοῦ φόνου» = ἡ δι' ἀνοσίων τρόπων προκαλέσασα τὸν φόνον (29 Αὐγούστ.). Πρόκειται περὶ τῆς Ἡρώδιαδος καὶ τὸ **μήτηρ** ἔχει διπλὴν ἔννοιαν. Ὁ ποιητὴς ὑπαινίσσεται αὐτὴν ὡς μητέρα τοῦ κορασίου, τὸ ὁποῖον αὐτὴ συνεβούλευσε γὰρ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Ἡρώδη τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἰωάννου γενομένη οὕτω τρόπον τινὰ καὶ τοῦ φόνου μήτηρ.

ἀντιμεταλλάττομαι, μεταβάλλομαι, «ὁ ὄφις εἰς εἶδος χρυσοῦ ἀντιμετῆλλάττετο» (12 Δεκεμβρ.).

ἀρνησίκοςμος, ὁ ἀρνούμενος τὸν κόσμον, ἐπίγρ. «ἀρνησίκοςμος παῖς λιπῶν γῆς καλύβην | ἐν οὐρανοῖς ἔπηξε καινὴν καλύβην» (15 Ἰανουαρ.).

ἄσματόπλοκος, ὁ οἰοεὶ δι' ἄσμάτων πλεκόμενος, ὁ ἐξ ἄσμάτων ἀποτελούμενος, «δεῦτε στέφος λαμπρὸν ἄσματόπλοκον τῷ μάρτυρι πλέξωμεν» (23 Ἀπριλ.).

ἀστραπόμορφος, ὁ λαμπρὸς ὡς ἀστραπή, «ἡ ἀστραπόμορφος καθαρότης τῆς ψυχῆς» (6 Ἰουλ.).

ἀστρομαγικός, ὁ ἐξ ἀστέρων μαγικῶν, «ἀστρομαγικὸν δαιμόνιον» (Ἐξορκισμ. Μ. Βασιλ.).

ἀτμόπνοος, ὁ ἀτμούς πνέων, ἀναδίδων, «ἐρυθροβαφῆ αἵματα ἀτμόπνοα» (11 Σεπτεμβρ.).

αὐτείδωλον, αὐτὸ τὸ ἴδιον εἶδωλον, «αὐτείδωλον ἐγενόμην τοῖς πάθεσι τὴν ψυχὴν μου βλάπτων» (Τριῳδ.).

αὐχενόμητος, ὁ τμηθεὶς τὸν αὐχένα, ὁ καρατομηθεὶς, ἐπίγρ. «χιλιαρίθμος αὐχενομήτων φάλαγξ | ἔπαθλον εὗρεν οὐκ ἀριθμητὰ στέφη» (30 Σεπτεμβρ.).

ἀφθονοπάροχος, ὁ ἀφθονα ἢ ὁ ἀφθόνως παρέχων (Πεντηκ.).

ἀχθηφόρος, ὀχληρός, βαρὺς, ἐπαχθής, «τὰ ἀχθηφόρα τῶν ἡδονῶν κύματα» (Ἀκολουθ. μικροῦ ἁγιασμ.). Τὸν τύπον ἀναγράφει ὁ Θεσσαυρός, ἀλλ' ἄνευ σημασίας καὶ ὑποτίθεται ὅτι νομίζει αὐτὸν συνώνυμον τοῦ **ἀχθοφόρος** = ὁ φέρων ἄχθος.

βρεφόπλαστος, ὁ ὡς βρέφος πλασθεὶς, ἐπίγρ. «διὰ ξίφους ἄωρα μητέρων βρέφη | ἀνεῖλεν ἐχθρὸς τοῦ βρεφοπλάστου βρέφους» (29 Δεκεμβρ.). Ἡ ἔννοια «βρεφόπλαστον βρέφος» εἶναι τῷ ὄντι φορτικὴ. Ὁ ποιητὴς ἔννοεῖ τὸν ὡς βρέφος πλασθέντα Θεὸν καὶ ἴσως ἔχων κατὰ

νοῦν τὴν γενικὴν **Θεοῦ**, ἀλλὰ καὶ ἐπιδιώκων τὸ σχῆμα τῆς παρηχίσεως, ὑπέπεσεν εἰς τὸ λογικὸν σφάλμα.

βροντόφλογος, ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου αἱ φλόγες βροντοῦν, «βροντόφλογος κάμινος» (Παρακλ.).

γαλατόμεικτος, μεικτὸς μὲ γάλα, «γαλατόμεικτον αἶμα» (27 Ἰουλ.).

γρηαιόφρων, ὁ ἔχων σκέψεις σοφάς, ἀντίθετον τοῦ **νηπιόφρων**.

δαιμοναγχόνη, δαιμόνων ἀγχόνη, ἐπίγρ. «λιμαγχόνην οἶσαντες ἀθληταὶ δύο | ψυχοκτόνων φεύγουσι δαιμοναγχόνην» (22 Ἀπριλ.).

δακρυόμβρυτος, ὁ σχηματιζόμενος ἀπὸ ὄμβρους δακρύων, «λιβάδας δακρυομβρύτους ὄμβρίζειν» (Καν. εἰς φύλακ. ἄγγελον).

δακτυλοθέσιον, ἄρραβὼν (Ἄκολουθε: ἄρραβ.).

δέκανδρος, ὁ ἀποτελούμενος ἀπὸ δέκα ἀνδρας, «δέκανδρος χορὸς μαρτύρων» (16 Μαρτ.).

δεκάπυρρος, ὁ ἔχων δέκα πυρσούς, ὁ φέγγων διὰ δέκα πυρσῶν, «λαμπὰς δεκάπυρρος» (23 Δεκεμβρ.).

δεκατετραπύρρευτος, ὁ λάμπων διὰ δέκα τετράδων πυρσῶν, «δεκατετραπύρρευτος ἁγίων γυναικῶν χορεία» (1 Σεπτεμβρ.). Ὅθ' ἀνέμενέ τις σημασίαν μᾶλλον παθητικὴν διὰ τὸ τρίτον συνθετικὸν **πυρρ-ευτός**.

διαχρυσῶ, καθιστῶ τι χρυσοῦν, «τὰ πάντα διαχρυσώσας τοῖς λόγοις σου» (13 Νοεμβρ.).

διεκπετάζω, ἐκτείνω, «οὐκ οἶδαμεν διεκπετάζειν πρὸς ἕτερον Θεὸν τὰς ἑαυτῶν χεῖρας» (Πεντηκ.).

διευδρομῶ, ὅ,τι καὶ τὸ παλαιὸν **εὐδρομῶ**, τρέχω καλῶς, «διαφύλαξον ἡμᾶς ἀξίως διευδρομήσαι πρὸς τὸ ἕξῃς» (Τριψδ.).

διευθυδρομῶ, ὅ,τι περίπου καὶ τὸ παλαιὸν **εὐθυδρομῶ**, πλέω εὐχερῶς κατ' εὐθειαν γραμμὴν, «ὑπερμεσάσαντες τὴν ἱερὰν τῆς νηστείας περιόδον πρὸς τὸ μέλλον ἐν χαρᾷ διευθυδρομήσωμεν» (Τριψδ.).

διπλοπενταπαρθένος, ὁ ἐκ διπλῆς πεντάδος παρθένων ἀποτελούμενος, ἐπίγρ. «διπλοῦν τὸν ἄθλον τῆσιν εἶτα καὶ ἕξιν | χοροῦ γινώσκω διπλοπενταπαρθένου» (31 Δεκεμβρ.).

διπλοτριπλοῦς, ἐπίγρ. «δόξης ὑπὲρ σῆς, ὦ Τριάς, τετμημένην διπλοτριπλὴν δέχου με ἕξηκοντάδα» (7 Δεκεμβρ.).

δισεικάριθμος, ὁ ἀποτελούμενος ἐκ δύο εἰκάδων, «παρθένοι δισεικάριθμοι» (1 Σεπτεμβρ.).

δισημερεύω, εἶμαι εἰς τὴν δευτέραν ἡμέραν, «δισημερεύει σήμερον ὁ Λάζαρος θανῶν» (Τριψδ.).

δίψαιμος, ὁ αἶμα διψῶν, αἰμοδιψής, ἐπίγρ. «Ἀγαθαγγέλου καὶ

Κλήμεντος αἱμάτων | τὸ τοῦ ξίφους δίψαιμον ἐπλήσθη στόμα» (23 Ἰανουαρ.).

δωδεκάπυρρος, ὁ ἐκ δώδεκα πυρσῶν ἀποτελούμενος, «ἢ δωδεκάς τῶν Ἀποστόλων ἢ δωδεκάπυρρος ὡς ἥλιος ὄφθη τῇ γῆ» (Παρακλ.).

δωδεκάριθμος, ὁ ἐκ δώδεκα ἀποτελούμενος, δωδεκάριθμος χορὸς τῶν Ἀποστόλων» (29 Ἰουν.).

δωρώνυμος, ὁ ἐκ τοῦ δώρου ἔχων τὸ ὄνομα, ἐπίγρ. «ἠγοῦντο Μηνοδώρα καὶ Μητροδώρα καὶ Νυμφοδώρα δῶρα σαρκὸς αἰκίας, | θεινόμενοι δεκάτη δωρώνυμοι ἔκθανον αἱ τρεῖς» (10 Σεπτεβρ.).

ἐκμεσάζω, συμπληρώνω, διανύω τὸ ἥμισυ ὄλου, «τὴν νηστείαν ἐκμεσάσαντες εὐθαρσήσωμεν τῷ πνεύματι πρὸς τὸ ἕξῃς νεανικῶς εὐδρομοῦντες» (Τριψδ.).

ἐκμιμητής, μιμητής, «γενόμενος ἐκμιμητής τοῦ Χριστοῦ μέχρι θανάτου» (22 Ἰανουαρ.).

ἐκψηλαφῶ, ψηλαφῶ, «ἢ τοῦ Θωμᾶ ἀπιστία τὴν ἐξ Ἄδου ἔγερσιν πιστοῦται τῆσιν χειρῶν καὶ ποδῶν ἐκψηλαφῶσα πρὸς πίστωσιν» (Πεντηκ.).

ἐμπυρόπισσος, ὁ ὑπὸ ἐμπύρου πίσεως προξενούμενος, ἐπίγρ. «τῇ δεκάτῃ μόρον Ἀντωνίνα ἐμπυρόπισσον» (10 Ἰουν.). Ἡ μάστις κατὰ τὸ συναξάριον χρισθεῖσα τὸ σῶμα μὲ πίσσαν ἐβλήθη εἰς λάκκον πυρός.

ἐναπαγχονίζω, ἀπαγχονίζω.

ἐναποκαθαίρω, καθαίρω, «τοὺς σπίλους τῆς καρδίας μου ἐναποκάθαρον, Ἀγνή» (Παρακλ.).

ἐξάπτειρξ, παρὰ τὸ μαρτυρούμενον **ἐξαπτέρυγος**, ἐπίγρ. «ψυχαι διανγεις ἐξ ἀποστᾶσαι βίου | ἐξαπτέρυξι συμπαρίστανται νόοις» (15 Ἰανουαρ.).

[**ἐξυποκάρωμα**] (ἀπὸ τὸ **ἐξ**, ὑπὸ καὶ **κάρω**), τέμνομαι, μαρτυρεῖται ὁ ἀόριστος **ἐξυπεκάρθη**, ἐπίγρ. «ἀσφάραγον δεκάτη γε Τερέντιος ἐξυπεκάρθη» (10 Ἀπριλ.).

ἐπαναψυχῶ, ἀναζωογονῶ, «δρόσον οὐράνιον εὗρατε ἐπαναψυχούσάν τε καὶ δυναμοῦσαν φέρειν τῆς σαρκὸς τὰς δούνας» (Παρακλ.).

ἐπαναψύχω, δροσιζῶ, «πηγὴ ἐπαναψύχουσα» (Πεντηκ.).

ἐπευφραίνω, εὐφραίνω, τέρπω, «πόμα ἐπευφραῖνον τὰς καρδίας» (Παρακλ.).

ἐπίφωτος, φωτεινός, λαμπρός, «φαιδρὰ καὶ ἐπίφωτος μνήμη τῶν Ἀναργύρων» (1 Ἰουλ.).

ἐπτάρωφος, ἐπτάωροφος, «ἐπτάρωφος οἶκος» (23 Ὀκτωβρ.).

ἐρίφρων, συνετός, φρόνιμος, ἐπίγρ. «ἐνδεκάτη ἐσταύρωσαν ἐρίφρονα Βαρθολομαῖον» (11 Ἰουν.).

ἐτερόπνοος, ὁ ὑπὸ ἐτέρου προξενούμενος, «οἱ καρτερόψυχοι μάρτυρες ἐτεροπόνους αἰκισμοῦς τοῦ σώματος προσήνεγκαν τῷ Θεῷ θυσίαν λογικὴν» (Πεντηκ.).

εὐμεταπλάττομαι, μεταπλάττομαι καλῶς, ἐπίγρ. «Πλάτων ἀρίστην εὐμετεπλάσθη πλάσιν | Χριστῷ πλάσαντι συγκραθεὶς πλάσιν ξένην» (4 Ἀπριλ.). Ἀξία παρατηρήσεως ἡ σύνθεσις τοῦ ρήματος συντελεσάντος καὶ εἰς τὴν παρήχησιν τοῦ ἐπιγράμματος.

ζωοδώρητος, ὁ ζῶν δωρούμενος, «ζωοδώρητος σταυρός, ζωοδώρητον ξύλον» (1 Αὐγούστ. 13 Σεπτεμβρ.).

ζωολαμπτήρ, ὁ ζῶν ὡς λαμπτήρ, ὁ λάμπων διὰ τῶν ἀρετῶν του (Τριψδ.).

ζωομύριστος, ὁ ζῶν ἀποπνέων ὡς μύρον, «ζωομύριστον ξύλον» (Χαιρετισμ. Σταυρ.).

θεάκουστος, ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰσακουόμενος (Τριψδ.).

θεοκατοίκητος, ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατοικούμενος, «θεοκατοίκητος ναὸς» (23 Ἀπριλ.).

θεόλεκτος, ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ συλλεγείς ἢ ἐκλεγείς, «ἡ θεόλεκτος δωδεκάς τῶν Ἀποστόλων» (Τριψδ.).

θεομάκαρ, ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μακαρισμένος, εὐλογημένος (2 Ἀπριλ.).

θεομόρφωτος, ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μορφωθείς, ζωγραφισθείς, «πίναξ θεομόρφωτος» (3 Ὀκτωβρ.).

θεοπρόκριτος, ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προκριθείς, «ὁ πάντων τῶν προφητῶν θεοπρόκριτος μείζων» (29 Αὐγούστ.).

θεορρήτωρ, ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ λαβὼν τὸ χάρισμα τῆς ρητορείας, «θεορρήτορες ἐν πυριμόρφοις ταῖς γλώσσαις» (Πεντηκ.).

θεοσκεύαστος, ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατασκευασθείς, «λύχνος θεοσκεύαστος» (23 Σεπτεμβρ.).

θεοστράτευτος, ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ στρατευθείς, «θεοστράτευτος φάλαγξ μαρτύρων» (Τριψδ.).

θεοφωνότατος, ὑπερθετικὸν τοῦ ἀμαρτύρου **θεόφωνός** = ὁ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ ὁμιλῶν ἢ προφητεύων, «Δαβὶδ ὁ θεοφωνότατος» (Τριψδ.), ὅθεν καὶ τὸ μεταγενέστερον **θεοφωνῶ** = προφητεύω. Ἄρα ἡ λέξις εἶναι παλαιά, ἀλλ' ἄγνωστος εἰς τὴν γραπτὴν παράδοσιν.

θεόφωτος, ὁ θεῖον φῶς ἐκπέμπων, «λαμπὰς θεόφωτος» (26 Αὐγούστ.), «ἡ θεόφωτος χάρις λάμπασα φαιδρότερον τοῦ ἡλίου τὰς ψυχὰς ἡμῶν φωταγωγεῖ» (Τριψδ.).

θεοχάλκευτος, ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χάλκευθείς, «ὄπλον θεοχάλκευτον» (Χαιρετισμ. Σταυρ.).

θηριοπρόσωπος, ὁ ἔχων πρόσωπον θηρίου.

ἱπποδέσμιος, ὁ πρὸς ἵππον δεσμούμενος καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐλκόμενος, ἐπίγρ. «Ἴππολύτον ἱπποδέσμιον βλέπω | ἐναντίον πάσχοντα τῇ κλήσει πάθος» (10 Αὐγούστ.).

καθυπανοίγω, ἀνοίγω, κάμνω τι φανερόν, «ὁ Ἰησοῦς καθυπανοίξας τὴν αὐτοῦ τοῖς Ἀποστόλοις ἐπίγνωσιν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι θύραν διήνοιξε τοῖς τούτων διδάγμασιν» (Παρακλ.).

κατανεῶ, κάμνω τι νέον, καλλιερῶ (πβ. τὸ ἀρχαῖον **νεῶ** = ἀναεῶνω), «θεῖφ ἀρότρῳ κατενεώσατε τὴν γῆν καρποφόρον ταύτην ἀναδείξαντες» (Τριψδ.).

κατασυγκύπτω, κύπτω πολὺ ὑπὸ τὸ βάρος (Παρακλ.).

κατατρανῶ, δεικνύω σαφῶς, «ἐν θεοπνεύστοις ἄσμασι κατετρανώσας τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀπόρητον θεῖαν οἰκονομίαν» (2 Ὀκτωβρ.).

κοσμοκῆρυκτος, ὁ κεκηρυγμένος εἰς τὸν κόσμον, «χαῖρε τῶν Ἀποστόλων κοσμοκῆρυκτον κλέος» (Χαιρετισμ. Σταυρ.).

κοσμολάτρης, ὁ τὰ κοσμικὰ λατρεύων, ὁ προσηλωμένος εἰς τὰ ὑλικά, «χαῖρε κατάπτωσις κοσμολάτρων» (Χαιρετισμ. Σταυρ.). Φαίνεται ὅτι ὁ ἀναβιβασμὸς τοῦ τόνου ἀντὶ **κοσμολατρῶν** ἐγένετο διὰ μετρικὴν ἀνάγκην, ἐκτὸς ἂν δεχθῶμεν δευτερόκλιτον **κοσμόλατρος**.

κοσμόπλουτος, ὁ τὸν κόσμον πλουτίζων, «θησαυροὶ κοσμόπλουτοι» (Τριψδ.).

κοσμοσώστης, ὁ σώζων τὸν κόσμον.

κοσμοφανής, ὁ λάμπων εἰς ὅλον τὸν κόσμον, «λαμπτήρ κοσμοφανής» (Τριψδ.), ἢ ὁ καταφανής εἰς ὅλον τὸν κόσμον (4 Σεπτεμβρ.).

κοσμοχαρμόσυνος, ὁ χαρὰν εἰς τὸν κόσμον προξενῶν, «ἡμέρα φαιδρὰ καὶ κοσμοχαρμόσυνος» (25 Ἰουλ.), «κοσμοχαρμόσυνον Πάσχα» (Τριψδ.).

κραταιόφρων, ὁ κραταιόν, ἀπίοτητον φρόνημα ἔχων, «κραταιόφρονες μυροφόροι» (Παρακλ.).

λιμαγχόνη, ὁ διὰ λιμοῦ θάνατος. Ἴδ. **δαιμοναγχόνη**.

λογχόνυκτος, ὁ διὰ λόγῃς νυχθείς, κεντηθείς, «λογχόνυκτος πλευρὰ» (Τριψδ. 26 Ὀκτωβρ.).

μανναδόχος, ὁ περιέχων τὸ μάννα, «στάμνος μανναδόχος» (Τριψδ.).

μαρτυροκτόνος, ὁ φονεὺς μαρτύρων.

ματαιορρήμων, ὁ λέγων μάταια πράγματα, ἀνόητα, «γλῶσσα ματαιορρήμων» (23 Ἰουλ.).

μειωτής, ὁ μειώνων, ἐξαφανίζων, «εὐσεβείας ποριστῆς καὶ ἀσεβείας μειωτῆς» (22 Ἰουν.).

μελεμβαφής, ὁ βαμμένος μέλας, «ἱμάτιον μελεμβαφές» (Τριῶδ.).

μεσοπονῶ, μετὰ κόπου σύντελῶ τὸ ἥμισυ ἔργον, «μεσοπονήσαντες τὴν ἐγκράτειαν» (Τριῶδ.).

μοναστομάρτυς, μοναστῆς μάρτυς, ὀσιομάρτυς (1 Ὀκτωβρ.).

μονενέργητος, ὁ ἔχων μίαν ἐνέργειαν, «Θεὸς μονενέργητος» (21 Ἰανουαρ.), ἢ ὁ ἀφορῶν εἰς μίαν ἐνέργειαν, «πίστις μονενέργητος», θεωρία τῆς μιᾶς μόνον, τῆς θείας, ἐνεργείας τοῦ Χριστοῦ (21 Ἰανουαρ. 17 Δεκεμβρ.).

μυριόλεκτος, ὁ κατὰ μυριάδας συλλεγείς, «μυριόλεκτος πληθὺς τῶν ἁγίων ἀθλητῶν» (Πεντηκ.).

μυριοπλος, ὁ μύρια ὄπλα ἔχων, «δέκα ὑπάρχοντες οἱ μακάριοι δύνανται μυριοπλον τῶν δαιμόνων κατήσχυναν» (23 Δεκεμβρ.).

νεκροέγερτος καὶ **νεκρέγερτος**, ὁ ἐκ νεκρῶν ἐγερθεὶς (Τριῶδ., 4 Αὐγούστ.).

νικοκαλλής, ὁ ἔχων τὸ κάλλος τῆς νίκης, ἐπίγρ. «βληθεὶς ὁ Καλλίνικος ἐν τῇ καμίνῳ | τὸ νικοκαλλές εὔρε καὶ θεῖον στέφος» (29 Ἰουλ.).

νομολάτρης, ὁ πιστῶς τηρῶν τὰ παραγγέλματα τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, Ἰουδαῖος.

νυκτολάλος, ὁ λαλῶν τὴν νύκτα, «δαιμόνιον νυκτολάλον» (Ἐξορκισμ. Μ. Βασιλ.).

νυκτοποιός, ὁ νύκτα προξενῶν, «ὀμίχλη σκότους νυκτοποιός» (Πεντηκ.). Τὸ σκότους πλεοναστικόν.

ξеноβλάστητος, ὁ παραδόξως βλαστήσας, «ράβδος ξеноβλάστητος» (23 Ἀπριλ.).

ὀδοπατοῦμαι, πατοῦμαι καθ' ὁδόν, «τὸν ληστρικῶς ὀδοπατηθέντα» (Τριῶδ.).

ὀλοφανής, ὁ ὑπὸ πάντων θεώμενος, ὅλος φανερός, λαμπρός, «ἀστὴρ ὀλοφανής» (19 Ἰουλ.). Τὸ μεταγενέστερον ἐπίγρ. **ὀλοφανῶς** (=ὀλοφάνερα) μαρτυρεῖ ὅτι ἡ λέξις εἶναι ἀρχαία.

ὀμοβασιλείος, ὁ κοινήν ἔχων τὴν βασιλείαν, «τριαδικὴ θεότης ὀμοβασιλείος καὶ σύνθρονος» (Τριῶδ.).

ὀροφουργός, ὁ ὀρόφου κατασκευαστῆς καὶ γενικῶς ὁ δημιουργός, «οὐρανόβρονοντος ὀροφουργός» (Καν. Παρακλητ.).

οὐρανόβροντος, ὁ οὐρανόβρονοντος λόγους βροντῶν, ὑψήγορος, «χείλη οὐρανόβροντα» (25 Ἰανουαρ.).

οὐρανόγραφος, παρὰ τὸ μαρτυρούμενον **οὐρανόγραπτος**, ὁ ἐν

τῷ οὐρανῷ γραφεὶς, «τρισμακάριστε σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ τὸ οὐρανόγραφον νίκος» (Τριῶδ.).

οὐρανοκράτωρ, κύριος τοῦ οὐρανοῦ, ἐπίγρ. εἰς μάρτυρα Δάνακτα «ἀφηρέθης τὸ Δέλτα σὺν κάρᾳ, Δάναξ, | τμηθεὶς γὰρ ὄφθης οὐρανοκράτωρ ἀναξ» (16 Ἰανουαρ.).

οὐρανομύστης, ὁ μεμνημένος εἰς τὰ οὐράνια καὶ γενικώτερον ὁ μεμνημένος εἰς τι, «οὐρανομύστης τῆς Τριάδος» = ὁ μύστης τοῦ μυστηρίου τῆς ἁγίας Τριάδος (Τριῶδ.).

παγκαλλής, ὠραιότατος, «περιστερὰ παγκαλλής» (Παρακλ.).

παγκρατιάρχης, ἀρχων, νικητῆς τοῦ παγκρατίου, «πέλεις παγκρατιάρχης ἀκραιφνῆς καὶ αἰχμητῆς κραταιός» (3 Νοεμβρ.).

παμπέπειρος, ὠριμώτατος, «βότρους παμπέπειρος» (Τριῶδ.).

πανασελγής, λίαν ἀσελγής (29 Αὐγούστ.). Μαρτυρεῖται τὸ ἐπίγρῳμα **πανασελγῶς**.

πανάσεμνος, λίαν ἄσεμνος, «πανάσεμνος κόρη, πανάσεμνον δεῖπνον» (29 Αὐγούστ.).

πανευμενής, λίαν εὐμενής, «ὄμα πανευμενές» (18 Σεπτεμβρ.).

πάνζωος, αἰώνιος (Τριῶδ.).

πανσωστικός, ὁ τὰ πάντα σώζων (Πεντηκ.).

παντεύκτης, ὁ τὰ πάντα τεύχων, δημιουργῶν (16 Αὐγούστ.).

πάννυμος, ὁ ὑπὸ πάντων ὑμνούμενος (Τριῶδ.).

πανυπερθαύμαστος, ὁ λίαν θαυμαζόμενος, «πανυπερθαύμαστος μήτηρ τοῦ Θεοῦ» (11 Αὐγούστ.).

παρακλύδιος, ταχύς, ὀρητικὸς (πβ. ἀρχαῖον **κλύδιος** = ὀρητικός, κυματῶδης), «παρακλύδιον ἄρμα» (Τριῶδ.).

πατρακούομαι, ἀκούω, ἐνωτίζομαι παρὰ τοῦ πατρός, «μνήμη ὁ Χριστὸς τῶν βροτοσώων ἐπῶν, | ἃ πατρακουσθεὶς τοῖς Ἀποστόλοις ἔφη» (Πεντηκ.).

πατρόθεος, θεοπάτωρ (Τριῶδ.).

πατρομητροτεκνία, ὁ πατὴρ, ἡ μήτηρ καὶ τὰ τέκνα, ἐπίγρ. «διὰ ξίφους ἤθλησε συγγενές γένος | ἡ παππόμεμμος πατρομητροτεκνία» (9 Μαρτ.). Κακόζηλον τὸ ἐπιθετικῶς κείμενον **παππόμεμμος**, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ συνθέτης τοῦ ἐπιγράμματος ἠθέλησε νὰ δηλώσῃ ὅτι μαζὶ μετὸν πατέρα, τὴν μητέρα καὶ τὰ τέκνα ἤθλησαν καὶ ὁ πάππος καὶ ἡ μάμμη, ἐκτὸς ἂν υποθέσωμεν ὅτι κατ' ἀρχὰς τὸ ὄλον σύνθετον ἦτο **παππομαμμοπατρομητροτεκνία** καὶ ὅτι διὰ τὸ δυσπαγγέλτον αὐτοῦ διεσκευάσθη βραδύτερον ὡς φέρεται νῦν.

περίφλεκτος, ὁ περιφλέγων, «βάσανος περίφλεκτος» καθ' ἣν περιεφλέγετο τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος (Τριῶδ.).

πλαστοουργέτης, πλαστοουργός, δημιουργός (Τριῶδ.).

προεισόδιος, προέορτιος, «ἡμέρα προεισόδιος» (15 Αὐγούστ.).
Μαρτυρεῖται τὸ οὐσιαστικὸν **προεισόδιον**=εἰσαγωγή, προίμιον.

προσαποφθέγγομαι, φθέγγομαι, λέγω, «ὁ Χριστὸς τοῖς μαθηταῖς προσαπεφθέγγετο» (30 Αὐγούστ.).

προσενοπτρίζομαι, βλέπω, παρατηρῶ, «προσενοπτρίζομαι τὸ σωτήριον κάλλος» (15 Μαρτ.).

προστοιβάζομαι, συρρέω, «προστοιβάζεται ὁ λαὸς» (14 Σεπτεμβρ.).

προστομῶ, προενισχύω, «προστομῶσας τὸ σῶμα σου τῇ νηστεία ἀδάμαστον τῶν λεόντων στόμασιν ἀπετέλεσας» (17 Δεκεμβρ.).

προσψηλαφῶ, ψηλαφῶ, «Θωμᾶς τὴν πλευρὰν προσψηλαφήσαι κατηξιώθη» (Πεντηκ.).

προφητομάρτυς, προφήτης μάρτυς (9 Μαΐου).

προφητόπρωτος, πρῶτος τῶν προφητῶν (23 Ἀπριλ.).

πρωταθλητάρχης, πρῶτος μεταξὺ τῶν πρωταθλητῶν (23 Ἀπριλ.).
ραθυμότοκος ἀντὶ **ραθυμοτόκος**, ὁ γενῶν ραθυμίαν, «ραθυμότοκοι μέριμναι» (6 Αὐγούστ.). Ἴσως ὁ παρατονισμὸς μεταγενέστερος.

σκυλλοβόρος, ὁ βροχθίσας τὴν Σκύλλαν (29 Σεπτεμβρ.).

συμριαλή, σμύρνα καὶ ἄλοη (Τριῶδ.).

συμροχρυσολίβανος, σμύρνα, χρυσὸς καὶ λίβανος, ἐπίγρ. «Πέρας κάραν σοι, Χριστέ, Ναρσῆς προσφέρει | κρεῖττον γε δῶρον συμροχρυσολιβάνου» (9 Δεκεμβρ.).

σταυροφανής, ὁ ἐμφανιζόμενος εἰς σχῆμα σταυροῦ, «σημεῖον σταυροφανές» (30 Σεπτεμβρ.).

συββόσκομαι, βόσκομαι μαζί με ἄλλον, «ἀλόγοις κτήνεσιν ὁ τάλας συνεβοσκόμην» (Τριῶδ.).

συμπαντουργός, συνδημιουργός τῶν πάντων, «τῷ Πατρὶ, τῷ Λόγῳ τε Πνεῦμα ἅγιον συμπαντουργόν» (Πεντηκ.), «ὁ ἀναρχος Λόγος καὶ Υἱὸς ὁ πάντων δρατῶν καὶ ἀοράτων συμπαντουργός καὶ συνδημιουργός» (1 Σεπτεμβρ.).

συμπεριπολεύω, συναναστρέφομαι (28 Νοεμβρ.).

συνεκλαμπρύνομαι, ἐκλαμπρύνομαι μαζί, «ἡ σελήνη λαμπραῖς ταῖς ἀκτίσι τῷ κόσμῳ συνεκλαμπρύνεται» (Ἀκολουθ. Μ. Ἁγιασμ.).

συνθετοτρισόλβιος, τρισόλβιος ἐν τῇ συνθέσει τῶν προσόντων,

«χαῖρε ξύλον ζωομύριστον καὶ θαυμάτων θησαυρὲ, συνθετοτρισόλβιε καὶ χαρίτων παροχευῖ» (Χαιρετισμ. Σταυρ.).

σύνθλασμα, θλάσμα, θλάσις (5 Ὀκτωβρ.).

συννηστευτής, ὁ μετ' ἄλλου νηστεύων.

συνομόσκηνος, σύσκηνος, «ἀγγέλων συνομόσκηνος» (10 Ἰουλ.).

συσσαλεύω, σαλεύομαι σφοδρῶς, «συσσαλεύουσιν πελάγει τῆς ἀσεβείας τὴν Ἐκκλησίαν» (23 Ἰουλ.).

συσταδιοδρομῶ, διατρέχω μαζί με ἄλλον τὸ στάδιον, ἐπίγρ. «συσταδιοδρομοῦσιν ἀθληταὶ δύο | ξίφοις δραμόντες στάδιον κουφιοδρόμω» (26 Αὐγούστ.).

συσφάτιτομαι, σφάτιτομαι μαζί με ἄλλον (22 Νοεμβρ.).

τετραδεκαπύρσευτος, ὁ λάμπων διὰ δέκα τετραδῶν πυρσῶν, «χορὸς μαρτύρων τετραδεκαπύρσευτος» (9 Μαρτ.). Πβ. συνών. **δεκατετραπύρσευτος**.

τετραδεκάριθμος, ὁ ἀποτελούμενος ἀπὸ τέσσαρας δεκάδας, «τετραδεκάριθμος χορὸς μαρτύρων» (6 καὶ 9 Μαρτ.).

τετρακτινοπύρσευτος, ὁ λάμπων διὰ τεσσάρων ἀκτίνων, «χαῖρε τετρακτινοπύρσευτε καὶ πυρίμορφε σταυρὲ» (Χαιρετισμ. Σταυρ.).

τετραφώστηρος, ὁ ἔχων τέσσαρας φωστῆρας, «οὐρανὸς τετραφώστηρος» (Τριῶδ.).

τριπλοπεντάριθμος, ὁ ἀποτελούμενος ἐκ τριπλοῦ πέντε, «τριπλοπεντάριθμος στόλος ἀθλητῶν» (27 Σεπτεμβρ.).

τριπλοπεντηκοντάς, τριπλή πεντηκοντάς, ἐπίγρ. «τέμνουσιν ἀνδρῶν τριπλοπεντηκοντάδα | τὴν τριπρόσωπον προσκυνοῦσαν οὐσίαν» (17 Μαρτ.).

τρισαυγής, ὁ τριπλῶς αὐγάζων, λάμπων, ἢ ὁ τρεῖς αὐγὰς ἔχων, «τρισαυγῆς θεότης» (10 Ἰανουαρ.).

τρισόκλεος, τρισένδοξος, «δῶρον τρισόκλεον» τὰ δῶρα τῶν Μάγων (17 Δεκεμβρ.).

τρίυλος, ὁ ἐκ τριῶν ὑλῶν ἀποτελούμενος, «τρίυλον δῶρον» τὰ δῶρα τῶν Μάγων (27 Δεκεμβρ.).

ὑπεράχραντος, λίαν ἄμωμος, «ὑπεράχραντος παρθένος» (9 Σεπτεμβρ.).

ὑπερμεσάζω, συντελῶ πλέον τοῦ ἡμίσεος, «ὑπερμεσάσαντες τὴν περίοδον τῆς νηστείας» (Τριῶδ.).

ὑπερόβρυζος, ἀνώτερος, καθαρώτερος χρυσοῦ, «ὑπερόβρυζοι ἐν τῇ χωνείᾳ τῶν ἀληθόνων ἀνδειχθήσαν οἱ ἅγιοι ὡς χρυσοὶ ἐν καμίνῳ» (23 Δεκεμβρ.).

ὑπέρπρωτος, πρῶτος πάντων (Παρακλ.).

ὑψηλοκάρδιος, ὑπερήφανος, οἰηματίας, «καταπίπτει δεινῶς ὑψηλοκάρδιος πᾶς» (Τριῶδ.).

ὑποστήρικτος, ὁ ὑψηλὰ στηριζόμενος, «χαῖρε κλίμαξ ὑποστήρικτε» (Χαιρετισμ. Σταυρ.).

φαρμακόφιλος, ὁ φιλῶν τὴν φαρμακείαν, «δαιμόνιον φαρμακόφιλον» (Ἐξορκισμ. Μ. Βασιλ.).

φονότροπος, ὁ ἔχων φονικὸν τρόπον, φονικὸν σκοπὸν, «φονότροπος συμβουλή» (29 Αὐγούστ.).

φώταυγος, φωτεινός (1 Ἰανουαρ.).

φωτεινόμορφος, ὁ λάμπων, «λυχνία φωτεινόμορφος» (Παρακλ.).

φωτογεννήτωρ, γενήτωρ φωτός (Παρακλ.).

φωτοκράτωρ, κύριος τοῦ φωτός, «ἦλιε φωτοκράτωρ» (Πεντηκ.).

φωτοκνήτωρ, ἡ κνήσασα τὸ φῶς, ἐπὶ τῆς Θεοτόκου (15 Μαρτ.).

φωτοπάροχος, ὁ φῶς παρέχων, «Θεὸς φωτοπάροχος» (Παρακλ.) «φωτοπάροχος χάρις» (1 Αὐγούστ.).

φώτουργός, ὁ δημιουργῶν ἢ παρέχων φῶς καὶ γενικώτερον ὁ φωτίζων, «φώτουργός λαμπρότης, φώτουργός δόξα, φώτουργὸν κάλλος» (Πεντηκ.).

χαριτόπλοκος, ὁ πλεγμένος ὑπὸ τῶν Χαρίτων ἢ ὁ μὲ χάριν στολισμένος, «παστὰς χαριτόπλοκος».

χιονοφεγγάφωτος, ὁ λάμπων ὡς ἡ χιών, χιονοφεγγής, «χιονοφεγγάφωτος στολή» (Ἀκολουθ. μικρ. ἁγιασμ.).

χρηστόπους, χρηστὸς ποδηγέτης, ἐπίγρ. «πρῶτος θάλασσαν εἰσιῶν Ἁγαθόπους | ἔργοις ὑπῆρχε χρηστόπους Θεοδούλω» (4 Ἀπριλ.).

χριστάγγελος, ὁ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἀγγελθεὶς ἢ ἀποσταλείς, ἐπίγρ. «χριστάγγελός τις ψῆφος Ἁγαθαγγέλω | ἡ τῆς τελευτῆς ψῆφος ἦν ἐκ τοῦ ξίφους» (5 Νοεμβρ.).

χριστομαρτύρητος, ὁ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ μαρτυρούμενος, «ὁ τοῦ Κυρίου Πρόδρομος ὁ χριστομαρτύρητος πρῶτος τῶν προφητῶν» (24 Ἰουν.).

χριστοφρουρητος, ὁ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ φρουρούμενος, «χριστοφρουρητος πόλις» (2 Ἰουλ.).

χριστοφρουρός, ὁ φρουρὸς τοῦ Χριστοῦ, ἐπίγρ. «χιτῶν μὲν υἱοῦ χριστοφρουροῖς δημίους, | ἔσθης δὲ μητρὸς χριστοφρουρήτω πόλει» (2 Ἰουλ.).

χριστόφρων, ὁ φρονῶν τὰ τοῦ Χριστοῦ (22 Ἰανουαρ.).

χρυσεμφανής, ὁ ὡς χρυσὸς φαινόμενος, «στόμα χρυσεμφανές»

(13 Νοεμβρ.). Τὸ ἐπίθετον παρὰ τὸν γραμματικὸν τύπον, ὁ ὁποῖος μαρτυρεῖ διάθεσιν παθητικὴν, καθὼς καὶ τὰ ὅμοια σύνθετα **ἀφανής, διαφανής, πασιφανής, προφανής**, ἐν τούτοις δύναται νὰ χαρακτηρισθῆ καὶ ὡς ἐνεργητικὸν καὶ νὰ ἐρμηνευθῆ ὁ ἐμφαίνων, ὁ παρουσιάζων χρυσόν, ἦτοι λόγους χρυσοῦς. Καὶ ὄντως μὲ τὴν σημασίαν αὐτὴν ἀρμόζει καλύτερα ὡς χαρακτηριστικὸν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὸν ὁποῖον ἀκριβῶς ἀποδίδεται. Ὅσον διὰ τὴν σημασιολογικὴν μεταβολὴν ἀπὸ παθητικὴν εἰς ἐνεργητικὴν, τὸ πρᾶγμα δὲν θὰ ἦτο δύσκολον εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς, καθὼς μαρτυρεῖ ὁμοία μεταβολὴ εἰς ἄλλην τάξιν ἐπιθέτων, περὶ ὧν κατωτέρω.

χρυσίανθος, ὁ χρυσὴν πνοὴν ἔχων, «στόμα χρυσίανθον» (13 Νοεμβρ.).

χρυσοστόλιστος, ὁ διὰ χρυσοῦ στολισμένος, «νοῦς χρυσοστόλιστος» (27 Ἰανουαρ.). Συνώνυμον τούτου εἶναι τὸ μαρτυρούμενον μεσαιωνικὸν ὁμοίως **χρυσιοστόλιστος**, ἀλλὰ τούτου μὲν πρῶτον συνθετικὸν εἶναι τὸ **χρυσός**, ἐκείνου δὲ τὸ **χρυσίον**.

χρυσοτρισήλιος, ὁ ἐκ τριῶν χρυσῶν ἡλίων συνιστάμενος (πρόκειται περὶ τῶν τριῶν ἱεραρχῶν), ἐπίγρ. «λάμπεν ἐνὶ τριακοστῇ χρυσοτρισήλιος αἴγλη» (30 Ἰανουαρ.).

χρυσόφωνος, ὁ ἔχων χρυσὴν φωνήν, «σάλπιγξ χρυσόφωνος» (13 Νοεμβρ.).

ψευδαέφρων, ὁ ψευδῶς ἄφρων, ὁ ὑποκρινόμενος τὸν ἄφρονα, ἐπίγρ. «ψευδαέφρων περίφρων Συμεὼν θάνεν εἰκάδι πρώτῃ» (21 Ἰουλ.). Ἡ προσθήκη τοῦ **ε** εἰς τὸ **ἄφρων** διὰ μετρικὴν ἀνάγκην.

ψευδόμωρος, ὁ ὑποκρινόμενος τὸν μωρὸν, ἐπίγρ. «ἔκτην συνάπτω ταῖς φρονίμοις παρθένοις | τὴν ψευδόμωρον Δόμναν ἐκτετημημένην» (28 Δεκεμβρ.).

ψυχαπώλεια, ἡ τῆς ψυχῆς ἀπώλεια (13 Ὀκτωβρ.).

ψυχεραστής, ὁ τῆς ψυχῆς ἔραστής, ἐπίγρ. «ψυχῆς ἰδὼν σῆς κάλλος ἐξηρημένον | ὁ ψυχεραστής λαμβάνει σε, Κλαυδῖνε» (27 Ἰανουαρ.).

ψυχοδήκτης, ὁ δάκνων τὴν ψυχὴν (19 Αὐγούστ.).

* *

Εἰς μερικὰ ἐκ τῶν συνθέτων τούτων, ἰδίως προσδιοριστικά, παρατηροῦμεν ὅτι τὸ πρῶτον συνθετικὸν ἐν τῇ κυριολεξίᾳ δὲν προσδιορίζει χαρακτηριστικῶς τὸ δεύτερον, ὡς **ἀγλαόχρυσος, χρυσόπνοος, χρυσόφωνος** κτ., ἀλλ' εἰς τοὺς ποιητάς, ὁποῖοι εἶναι καὶ οἱ συνθέται τῶν ὕμνων, ἐπιτρέπονται τοιαῦται συνθέσεις, εἰς τὰς ὁποίας τὸ πρῶτον συνθετικὸν ἔχει ἀπλῶς χαρακτῆρα κοσμητικόν.

Ἐπάρχουν καὶ σύνθετα μὲ τρία συνθετικά μέρη, ὡς **δεκατετραπύρσευτος, διπλοπενταπάρθενος, πατρομητροτεκνία, σμυρνοχρυσολίβανος, τετραδεκαπύρσευτος** κτλ. Ἡ σύνθεσις δικαιολογεῖται, ἐφόσον ἕκαστον τῶν συνθετικῶν μερῶν ἔχει τὸ νόημά του. Ἄλλ' εἰς τὰ τρισύνθετα τὰ ἔχοντα τρίτον συνθετικὸν τὸ **ἀριθμὸς** ἢ λέξις αὐτὴ ἀπώλεσε τὴν πραγματικὴν τῆς ἔννοιαν καὶ κατήντησεν ἰσοδύναμος πρὸς τὴν ἀριθμητικὴν κατάληξιν **-πλοῦς**, καθὼς **δισεικάριθμος**=δισεικοσαπλοῦς, **δωδεκάριθμος**=δωδεκαπλοῦς, **τετραδεκάριθμος**=τετραδεκαπλοῦς, **τριπλοπεντάριθμος**=τριπλοπενταπλοῦς κτλ.

Ἡ σύνθεσις τῶν ρημάτων πολλάκις φαίνεται ἐντελῶς περιττή, διότι τὰ σύνθετα **ἀμφιπατῶ, διαχρυσῶ, διενδρομῶ, διενθυδρομῶ, ἐκμηλαφῶ, ἐναπαγχονίζω, ἐνάποκαθαίρω, ἐπαναψύχω, ἐπευφραίνω, καθυπανοίγω, προσαποφθέγγομαι, προσενοπτρίζομαι, προσστοιβάζομαι, προσμηλαφῶ** κτλ. οὐδόλως διαφέρουν κατὰ σημασίαν τῶν ἀπλῶν ἢ ἀπλουστέρων **πατῶ, χρυσῶ, εὐδρομῶ, εὐθυδρομῶ, ψηλαφῶ, ἀπαγχονίζω, ἀποκαθαίρω ἢ καθαίρω, ἀναψύχω, εὐφραίνω, ὑπανοίγω ἢ ἀνοίγω** κτλ. Ἡ σύνθεσις αὐτὴ ἢ φαινομενικῶς ἀνθαίρετος καὶ ἄσκοπος ἔχει ἐν τούτοις κάποιον λόγον, ὅτι οἱ ὕμνοι ἔχουν ποιάνα τινα μετρικὴν μορφήν καὶ ὅτι οἱ συνθέται ἔχοντες ἀνάγκην μιᾶς ἢ δύο συλλαβῶν κατέφευγαν εἰς τὸ πρόχειρον μέσον τῆς ἀπλῆς ἢ διπλῆς μετὰ προθέσεων συνθέσεως.

Εἰς τὸ κτητικὸν σύνθετον **πατρόθεος** ἀντὶ **θεοπάτωρ** παρατηροῦμεν ἀντιστροφὴν συνθέσεως καθὼς καὶ εἰς τὰ τῆς νέας Ἑλληνικῆς **μαλλοκέφαλα, πονόδοντος, πονοκέφαλος** κτλ. ἀντὶ **κεφαλόμαλλοδοντόπνονος, κεφαλόπνονος**. Ὅμοιον πρὸς τὸ **πατρόθεος** εἶναι καὶ τὸ ἀποθησαυρισμένον **μητρόθεος=θεομήτωρ**. Παραπλησία ἀντιστροφή παρατηρεῖται καὶ εἰς τὸ **ζωοδώρητος** (ὁ ζῶν δωρούμενος) ἔχον ἔννοιαν ἀντικειμενικοῦ συνθέτου καὶ τύπον ἄλλης συνθέσεως.

* *

Δὲν θὰ ἦτο ἄσκοπον νὰ προσθέσωμεν εἰς τ' ἀνωτέρω καὶ ὀλίγας παρατηρήσεις διὰ λέξεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι μὲν γνωσταὶ ἐκ τῆς γραπτῆς παραδόσεως, ἀλλ' ἔχουν σημασίας νέας μὴ ἀποθησαυρισθείσας, ἢ διὰ ῥήματα γνωστὰ μὲν, ἀλλὰ μὲ νέας διαθέσεις.

ἀδιαλώβητος, ἀδιάφθορος, ἐπὶ γυναικὸς (Παρακλ.). Τὸ μαρτυρούμενον σημαίνει ὁ μὴ ψεγόμενος, ἀβλαβής.

ἀδιάστατος, ἀχώριστος, «φύλαξ ἀδιάστατος» (Τριφδ.). Τὸ ἀρχαῖον σημαίνει ἄνευ διαστάσεων, ἄνευ διαλειμμάτων, συνεχής.

ἀνίκμος, ἄβροχος, «ἀνίκμοις ποσὶν» (6 Αὐγούστ.). Ἄρχ.=ὁ ἄνευ ἱκμάδος.

ἀντιδοξάζομαι, δοξάζομαι ἀντί τινος, «ὁ Ἰωσήφ μὴ δουλεύσας ταῖς ἡδοναῖς τῆς Αἰγυπτίας ἀντεδοξάζετο παρὰ τοῦ βλέποντος τὰς τῶν ἀνθρώπων καρδίας» (Τριφδ.). Ἄρχ. **ἀντιδοξάζω**=ἔχω ἐναντίαν γνώμην.

ἀχθοφόρημα, βάρος, «ὑλῆς ἀχθοφόρημα». Μεσαιων.=τὸ ἀχθοφορεῖν.

βιοθανής, θνητός, «τί μάτην εἰς ἄνθρωπον βιοθανῆ ἀνέθου τὰς ἐλπίδας;» (Τριφδ.). Ὁ Θεσαυρὸς ἔχει τὴν λέξιν, ἀλλὰ μὲ τὴν σημασίαν τοῦ βιαίως θνήσκοντος.

δευτεροφανῶς, δι' ἀντανάκλασεως τῆς πρώτης λάμψεως, «ἰσοσθενῆ τὴν Τριάδα δοξάζειν ἀξιοθέντες. Ἀσώματοι, τρανῶς ταύτης ταῖς ἐλλάμψεσι πρώτως πυρσοῦμενοι λάμπειν δευτεροφανῶς ἀξιώσατε τοὺς ὑμᾶς μεγαλύνοντας» (Παρακλ.). Τὸ μαρτυρούμενον **δευτεροφανῶς**=ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐμφανίσει.

δύσηχος, ὁ κακῶς ὀμιλῶν, «ὁ βραδύγλωσσος καὶ δύσηχος Μωσῆς» (Παρακλ.). Τὸ μεταγενέστερον σημαίνει ὁ κακῶς ἠχῶν.

ἐγκαθορμίζω, ὀδηγῶ εἰς λιμένα, «κατευνάζων κύματα τῆς διανοίας μου εἰς λιμένας ἐγκαθορμισμόν» (Τριφδ.). Τὸ μαρτυρούμενον μέσον **ἐγκαθορμίζομαι** σημαίνει εἰσέρχομαι εἰς λιμένα, ἀγκυροβολῶ.

ἐκβασίς, ἀποκάλυψις, «ἐκβασίς τῆς ἀληθείας» (8 Σεπτεμβρ.). Τὸ ἀρχ. σημαίνει τὴν ἀπόβασιν ἀπὸ τὴν θάλασσαν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ τὸ μέρος τῆς ἀποβάσεως ἢ τὴν ἐκθεσιν πράγματος, τὸ ἀποτέλεσμα.

ἐκλογάς, ἐκλεκτὴ ποίμνη, «ποίμανε τὰ πρόβατά μου, ποίμναινε τὴν ἐκλογάδα μου, ποίμναινε τὰ ἀρνία μου» (29 Ἰουν.). Ὁ Θεσαυρὸς γράφει **ἐκλογάς=ἐκλογεῖον** καὶ προσθέτει «videtur autem utraque significari quod ex multis selectum est sive excerptum».

ἐξαιματοῦμαι, ματώνομαι, «ὁ Δημιουργὸς ἤρθη ἐπὶ ξύλου δακτύλου ἐξαιματούμενος καὶ ἦλοις προσηλούμενος χεῖρας» (Παρακλ.). Ἄρχ.=μεταβάλλομαι εἰς αἷμα.

ἐξαστράπτωμαι, φωτίζομαι, «ἀρετῶν ταῖς ἰδέαις ἐξαστραπτόμενος» (3 Ἀπριλ.), παθητ. τοῦ μεταγενεστ. **ἐξαστράπτω**=ἐκλάμπω.

ἐντόσθιος, ὁ τῶν ἐντοσθίων, «ἐντόσθιον πῦρ» (15 Αὐγούστ.). Τὸ μαρτυρούμενον οὐσιαστικὸν **ἐντόσθια** ἔχει τὴν γνωστὴν καὶ σήμερον σημασίαν.

ἐπάγρυπνος, ὁ ἐν ἀγρυπνίᾳ συντελούμενος, «ἐπάγρυπνοι προσευχαί» (7 Νοεμβρ.). Τὸ μεταγενεστ.=ὁ μὴ δυνάμενος νὰ κοιμηθῆ, ἀγρυπνος.

ἐπιγνώμων, φρόνιμος, νουνεχής, «τοῖς ἐπιγνώμοσι Χριστὸς γρηγορεῖν ἐντέταλται τὴν αὐτοῦ ἐλπίζουσιν ἔλευσιν» (21 Δεκεμβρ.). Ἄρχ. = διαιτητής, κριτὴς ἢ συγγνώμων.

ζωόκαυστος, ὁ πυρακτωθεὶς διὰ ζῶντα ἄνθρωπον, «φοῦρον ζωόκαυστον ποιήσας ὁ παράνομος ἐν τούτῳ κατέκλεισέ σε, ἐφλέχθης δὲ οὐδόλως, Νεόφυτε» (21 Ἰανουαρ.). Τὸ μαρτυρούμενον **ζωόκαυστος** = ὁ καυθεὶς ζῶν.

θεόδεκτος, ὁ τὸν Θεὸν δεχόμενος, «θεόδεκτος γαστήρ» (Τριῶδ.). «θεόδεκτον σπῆλαιον» (23 Δεκεμβρ.). Τὸ μεσαιωνικὸν **θεόδεκτος** = ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δεκτός.

θεουργός, θεῖος, «ὑδωρ θεουργόν» τὸ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Θεοῦ προελθὸν (19 Σεπτεμβρ.), «θεουργαὶ μαρμαρυγαὶ» (Πεντηκ.). Τὸ γνωστὸν **θεουργός** = ὁ ἐργαζόμενος τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἢ ὁ ἱερεὺς.

καλλοποιός, ὠραῖος, «ὡς νύμφη ὠραίσθης καλλοποιῶ ἄρμουςθεῖσα νυμφίῳ» (29 Ὀκτωβρ.). Μεταγενέστ. = ὁ παρέχων κάλλος.

κράτωρ, κυβερνήτης, «ὁ σώφρων Ἰωσήφ δίκαιος κράτωρ ὤφθη» (Τριῶδ.). Μεταγενέστ. = αὐτοκράτωρ.

κυριώνυμος, ὁ ἔχων ὄνομα ταυτόσημον πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, «Μαρία κυριώνυμε» (Παρακλ.). Μεσαιων. = ὁ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Κυρίου φερόμενος, «κυριώνυμος Κυριακή, κυριώνυμος ἡμέρα».

λαιμότμητος, ὁ καρатоμηθεὶς. Ἄρχ. = ὁ ἀποχωρισθεὶς ἀπὸ τὸν λαιμόν, «λαιμότμητον κάρα Γοργούς».

μεσάζω, διανύω κατὰ τὸ ἥμισυ, «τῆς νηστείας τὴν ὁδὸν μεσάσαντες» (Τριῶδ.). Ἄρχ. = εἶμαι εἰς τὸ μέσον, «μεσάζει ἡ ἡμέρα».

μόρφωμα καὶ **μόρφωσις**, εἰκὼν, «σεπτὸν μόρφωμα» (17 Ὀκτωβρ.), «προσκυνοῦμεν τούτου τὴν μόρφωσιν καὶ τιμητικῶς ἀπαζόμεθα» (11 Ὀκτωβρ.). Ἄρχ. **μόρφωμα** = μορφή, σχῆμα, εἶδος καὶ **μόρφωσις** = σχηματισμός.

νεκροφόρος, νεκρός, «πῶς ἡ μητρόθεος νεκροφόρος μυρίζουσα;» (15 Αὐγούστ.). Μεταγενέστ. = ὁ θάπτων νεκρόν.

νότιος, θαλάσσιος, «νότιος θῆρ» (1 Σεπτεμβρ.). Ἄρχ. = ὑγρός ἢ ὁ πρὸς νότον ἐστραμμένος.

νυμφοτόκος, ἡ γεννήσασα νύμφην, «ἐβλάστησας, νυμφότοκε Ἄννα, παρθενόφυτον ἄνθος», δηλ. τὴν Παναγίαν. Τὸ μαρτυρούμενον ἕτερον **νυμφοτόκος** = ἡ γεννήσασα νυμφίον, δηλ. τὸν Χριστόν, εἶναι ἐκ τοῦ **νυμφίος** καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ λέγεται **νυμφιοτόκος**.

πεζεύω, διαβιβάζω πεζόν, «πεζεύσας διὰ τῆς θαλάσσης τὸν Ἰσραήλ

λίτην λαόν». Τὸ μαρτυρούμενον ἀμετάβατον **πεζεύω** = πορεύομαι πεζῇ ἢ διὰ ξηρᾶς.

περιστατούμενος, ὁ κινδυνεύων. Τὸ μαρτυρούμενον **περιστατούμαι** = περικυκλώνομαι.

προπιστώ, κάμνω τι ἐκ τῶν προτέρων πιστευτόν, «προπιστῶν τὴν ἔνδοξον ἔγερσιν τὴν σὴν, ὦ Σωτήρ, νεκρὸν τετραήμερον ἐκ τοῦ τάφου ἐλευθεροῖς» (Τριῶδ.). Μεταγενέστ. **προπιστοῦμαι** = γίνομαι πιστευτός πρότερον.

σκιόγραφος, σκοτεινός, «σκιόγραφος ἀγλὺς αἰνιγμάτων» (8 Σεπτεμβρ.). Διάφορον τοῦ παρὰ Φρυνίχῳ **σκιογράφος** = ἰχνογράφος.

στειωτικός, στείρος, «γαστήρ στειωτική» (24 Ἰουν.), «λαγόνες στειωτικαὶ» (8 Σεπτεμβρ.). Τὸ μαρτυρούμενον σημαίνει ὁ προξενῶν στείρωσιν.

συμμύστης, μαθητής, «ἀνώγειν ἐστρωμένον ἐδέξατο σὲ τὸν κτίστην καὶ τοὺς συμμύστας» (Τριῶδ.). Ἄρχ. = ὁ ὁμοῦ μετ' ἄλλου μεμημένος.

ύλώδης, μεταφορ. ύλικός, ύλόφρων, «ύλώδη πάθη».

ύποζωγραφῶ, ύποτυπώνω, «τριήμερος ἐκδύς [ὁ Ἰωνᾶς] τὴν ύπερκόσμιον ἀνάστασιν ύπέζωγράφησε» (1 Αύγούστ.). Μεταγενέστ. = ζωγραφίζω ἐν σχέδιῳ.

χρυσουργῶ, χρυσώνω, «σάλπιγξ χρυσόφωνος ἀνεδείχθης χρυσουργῶν τὰς καρδίας τῶν πιστῶν» (13 Νοεμβρ.). Μεταγενέστ. = εἶμαι χρυσοουργός, δηλ. χρυσοχόος.

**

Μελετῶν τις προσεκτικῶς τὰ εἰρημένα θὰ παρατηρήσῃ εὐκόλως εἰς μίαν τάξιν λέξεων, εἰς τὰ εἰς -τος ρηματικὰ ἐπίθετα, ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ γλωσσοπλάσται δὲν ἀκριβολογοῦν πολλάκις εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν. Οὕτω παρὰ τὰ πολλὰ πλασθέντα σύμφωνα μὲ τὸν κανόνα τῆς ἀρχαίας ὡς παθητικά, καθὼς **ἀγιόλεκτος**, **ἀγιότευκτος**, **ἀδιαλώβητος**, **ἀδιάστατος**, **αὐχενόμητος**, **βεσφόπλαστος**, **γαλατόμεικτος**, **δακρυόμβρυντος**, **θεάκουστος**, **θεόλεκτος**, **θεοσκεύαστος**, **θεοχάλκευτος**, **χριστοφρούρητος**, **χρυσοστόλιστος** κτλ., ἔχομεν καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἐπλάσθησαν μὲ σημασίαν ἐνεργητικὴν παρὰ τὸν κανόνα, καθὼς **δεκατετραπύρρευτος** = ὁ διὰ δέκα τετραδῶν πυρῶν φωτίζων, **ζωοδώρητος** = ὁ ζῶν δωρούμενος, **ζωομύριστος** = ὁ ζῶν μυρίζων, **κοσμόπλουτος** = ὁ τὸν κόσμον πλουτίζων, **μονερέγγητος** = ὁ μίαν ἐνέργειαν ἔχων, **περίφλεκτος** = ὁ περιφλέγων, **τετραδεκαπύρρευτος** = συνώνυμον τοῦ ἀνωτέρω **δεκατετραπύρρευτος**, **τετρακτιγοπύρρευτος**

—δ λάμπων διὰ τεσσάρων ἀκτίνων. Τοιαῦται ἀντινομίαι συμβαίνουν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς γλώσσης.

* *

Τελευτώντες δὲν διατεινόμεθα ὅτι ἐξηγητήσαμεν τὸ θέμα. Ἡ ἐργασία ἔγινε μᾶλλον ἐκλεκτικῶς καὶ ὄχι ὀλοκληρωτικῶς καὶ πιθανώτατα νὰ μᾶς διέφυγαν λέξεις καὶ σημασίαι καὶ αὐτῶν τῶν μνημονευομένων βιβλίων. Εἰς τὴν μελέτην μας δὲν περιελήφθησαν τὰ *Συναξάρια*, ἀλλ' οὔτε καὶ τὸ μέγα *Ἐσχολόγιον* παρὰ μόνον σποραδικαί τινες εὐχαὶ εὐρισκόμεναι εἰς ἄλλα χρηστικά βιβλία τῆς ἐκκλησίας. Ἡμεῖς δίδομεν ἀπλῶς ἀφορμὴν εἰς τοὺς μέλλοντας ἐρευνητὰς νὰ προβοῦν εἰς συστηματικὴν ἔρευναν ὄλων ἀνεξαιρέτως τῶν ἐκκλησιαστικῶν κειμένων πρὸς καταρτισμὸν πλήρους κατὰ τὸ δυνατόν λεξικοῦ τῆς λογίας γλώσσης τοῦ μεσαιῶνος, ἂν ποτὲ πρόκειται νὰ συντελεσθῇ τοιοῦτον ἔργον.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλη ὠφέλεια δύναται νὰ προκύψῃ ἀπὸ τοιαύτην ἔρευναν. Κατὰ κανόνα οἱ συγκρίνοντες τὴν νέαν δημῶδη Ἑλληνικὴν πρὸς τὴν μεσαιωνικὴν ἔχουν ὑπ' ὄψιν τὰ μνημεῖα τοῦ δημῶδους λόγου ὡς οὗτος φαίνεται διαμορφωθείς κατὰ τὸν 12^{ον} αἰῶνα. Τοῦτο εἶναι πολὺ ὀρθόν, καθόσον ἡ νέα δημοτικὴ εἶναι συνέχεια τῆς δημοτικῆς τοῦ Βυζαντίου. Ἡ γλῶσσα τῶν Βυζαντινῶν λογίων μὲ τὴν γνωστὴν τάσιν των εἰς τὸ ἀρχαῖζεν αποκλείεται ἀπὸ τὰς σχετικὰς μελέτας, πολὺ δὲ περισσότερον ἀγνοεῖται ἢ ὑπεραρχαῖζουσα γλῶσσα τῆς ἐκκλησίας. Ἐνας λόγος ἐπὶ πλέον δι' αὐτὴν εἶναι καὶ ἡ ἀνωμαλία τῆς συντακτικῆς πλοκῆς διὰ τῆς ἀντιμεταθέσεως τῶν διαφόρων ὄρων καὶ προσδιορισμῶν τῶν προτάσεων ἐπιβαλλομένη ἐξ ἀνάγκης ἔνεκα λόγων ρυθμικῶν καὶ ἡ κατ' ἀκολουθίαν ταύτης στρουφνότης τοῦ λόγου, ἡ ὁποία καταπονεῖ τὸν ἀναγνώστην θέλοντα νὰ ἐξιχνιάσῃ τὸ ἀληθὲς νόημα. Παρὰ ταῦτα ὅμως καὶ εἰς αὐτὴν παρατήρησις προσεκτικὴ ἀνακαλύπτει στοιχεῖα τῆς συγχρόνου δημοτικῆς, τὰ ὁποῖα δύναται νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὡς ἀσφαλῆ τεκμήρια τοῦ κατὰ προσέγγισιν καθορισμοῦ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἐνεφανίσθησαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὠρισμένα γραμματικὰ φαινόμενα. Οὕτω, καθὼς παρατηρήσαμεν ἀνωτέρω, τὸ ἐπίθετον *ἀπαρκος* ἀντὶ *ἀνάπαρκος* μαρτυρεῖ ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦ νόθου στερητικοῦ *α* συμπίπτει εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ (8^{ος} αἰών), εἰς τὸν ὁποῖον ἀποδίδεται ἡ Παρακλητικὴ, ὅπου ἀπαντᾷ τὸ *ἀπαρκος*. Ὁμοίως τὸ φαινόμενον τῆς λεγομένης ἀντιστρόφου συνθέσεως ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ, καθὼς εἰς τὰ παραδείγματα *μαλλοκέφαλα*, *πονόδογτος*, *πονοκέφαλος* κτ., εἶναι μεσαιωνικὸν καθὼς πιστοποιεῖται ἀπὸ τὸ *μητροθέος*, *πατροθέος* κτ. Ἐπίσης τὸ παρωνύμιον *Τριχινᾶς* ἀπὸ τὸ ἐπίθετον

τριχινος τὸ δηλοῦν τὸν ἐνδεδυμένον τρίχινα ἐνδύματα πλησιάζει πολὺ εἰς τὰ εἰς *-ās* ἐπαγγέλματος δηλωτικὰ τῆς νέας Ἑλληνικῆς *κρασᾶς*, *μελάς*, *παρᾶς* κτ. Ὡσαύτως τὸ μεταπλασμένον δευτερόκλιτον ἐπίθετον *δυσωδικός* ἀπὸ τὸ *δυσώδης* τὸ ἀπαντῶν εἰς τοὺς ἔξορκισμούς, οἱ ὁποῖοι ἀποδίδονται εἰς τὸν Μ. Βασίλειον, ἂν καὶ μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδος μαρτυρεῖ ἀναμφισβητήτως ὅτι τὰ σημερινὰ *εὐώδικο* ἀντὶ *εὐώδες*, *πετρῶδικο* ἀντὶ *πετρῶδες* καὶ εἴ τι ἄλλο παρόμοιον τῶν δημοτικίζόντων δὲν εἶναι αὐθαίρετα κατασκευάσματα καθὼς πιστεύεται. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα μαρτυροῦν ὅτι καὶ ἡ μεσαιωνικὴ γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας ἀποκλειομένων τῶν ἀναγνώσμάτων ἐκ τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς πηγὴ εἰς μελέτας σχετικὰς πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τῆς δημοτικῆς γλώσσης.

Α. Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ